

Methodes Nederlands voor de B-stroom van de eerste graad secundair onderwijs

Nog veel bijsturing door de leraar gevraagd!

VON(K)-werkgroep schoolboeken¹

Na grondige analyse van twee totaalmethodes Nederlands voor de B-stroom, namelijk *Nedweb* en *ToTaal*, zijn we met onze screeningsgroep tot de conclusie gekomen dat beide methodes sterke kanten hebben, maar dat ze geen van beide sterk scoren over de gehele lijn van beoordeelde criteria. Meer nog, elke methode blinkt uit in een domein waarin de andere net zwak scoort. Zo is *Nedweb* goed op het vlak van thematische aanpak, leerlinggerichte inhouden en vakoverschrijdend werken, wat eerder zwakke punten zijn in *ToTaal*. Op zijn beurt is *ToTaal* sterk op het vlak van strategische aanpak en aanzet tot zelfstandig leren, net minpunten van *Nedweb*. Samengevoegd zouden beide methodes eigenlijk model kunnen staan voor een sterke totaalmethode Nederlands... Maar momenteel is bij elke methode nog veel initiatief van en aanvulling door de leraar nodig om tot goed onderwijs in het vak Nederlands te komen!

De resultaten van de jurybesprekingen vatten we eerst in een overzichtstabel samen. De methode wordt per criterium (zie eerste kolom) door middel van plussen en minnen beoordeeld. Vervolgens presenteren we per methode een uitgeschreven juryoordeel, resultaat van individuele beoordelingen en de jurybespreking. Dit oordeel is eerst aan alle juryleden voorgelegd voor feedback en bijsturing. Onderstaande tekst draagt bijgevolg de goedkeuring weg van de voltallige jury.

NEDWEB

Vakinhouden

Vakinhoudelijk is *Nedweb* degelijk uitgebouwd, met aandacht voor de verschillende vaardigheden, hoewel de schrijfvaardigheid systematischer en grondiger had gekund. Vooral mondelinge taalvaardigheid wordt sterk aangepakt: er is een grote afwisseling in tekstsoorten, aandacht voor passend taalregister en taalgebruik, vele kansen om de

**TABEL 1 : BEOORDELING VAN DE TOTAALMETHODES NEDERLANDS
VOOR HET EERSTE EN TWEEDE JAAR SO (B-STROOM) ²**

	NEDWEB 1 + 2	TOTAAL 1 + 2
VAKINHOUDEN		
1 mondelinge vaardigheden	++	+-
2 leesvaardigheid	+	+
3 fictie	++	+-
4 schrijfvaardigheid	- +	+
5 taalbeschouwing	+-	+-
6 remediëring	-	-
6 a luistervaardigheid		
6 b spreekvaardigheid		
6 c leesvaardigheid		
6 d schrijfvaardigheid		
7 cultuurpatronen, rolmodellen, relaties	+-	-
8 vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen		
8 a sociale vaardigheden	++	+-
8 b leren leren	+	+
DIDACTISCHE AANPAK		
9 strategisch handelen		
9 a mondelinge vaardigheden	- +	+
9 b leesvaardigheid	- +	+
9 c schrijfvaardigheid	- +	+
10 transfer kennis/vaardigheden	+	- +
11 leerlinggerichte opbouw	+	+-
12 geleidelijke opbouw		
12 a mondelinge vaardigheden	++	+
12 b leesvaardigheid	+	+
12 c schrijfvaardigheid	+	+
13 leren leren	+	+
GEBRUIKSVRIENDELIJKHEID		
Leerlingenboeken		
14 helder/begrijpelijk		
14 a leerlingboek	/	/
14 b werkboek	++	- +
15 gevarieerde oefeningen	+	- +
16 gevarieerde onderwerpen/thema's	+	+
17 origineel/lichtvoetig		
17 a leerlingboek	/	/
17 b werkboek	++	+
Handleiding leerkracht		
18 didactische ondersteuning	++	+-
19 leren buiten de klas	- +	+-
20 efficiënte tijdsbesteding	+	+-
21 evaluatiemogelijkheden	+	-
22 BZL (begeleid zelfstandig leren)	- -	+
UITERLIJKE VORMGEVING		
23 inzicht in opbouw (Ik)	++	+
24 inzicht in opbouw (II)	- +	+
25 functioneel/duidelijk (II)	+	++
26 eigenheid publiek	+	+
27 AV-materiaal/computermateriaal	++	+-
28 website	n.b.	n.b.
29 verzorgd/stevig geheel	+	+

- ++ heel goed
 + goed
 +- twijfelachtig in het voordeel van goed
 - + twijfelachtig in het voordeel van slecht
 - slecht
 - - heel slecht
 n.b. niet beschikbaar (bij beoordeling)

eigen mening te verwoorden... Ook de aanpak van leesvaardigheid verdient een pluim: een ruim aanbod van afwisselende tekstsoorten, duidelijke aandacht voor leesdoel en leesstrategie, tal van leesbevorderende activiteiten met creatieve inslag. Jammer dat, ondanks de systematische opbouw van een leesstrategie doorheen deze methode, nergens een overzichtelijk stappenplan voor lezen wordt aangeboden, dat als transfer naar de zaakvakken kan dienen.

Werken aan schrijfvaardigheid wordt hoofdzakelijk naar het tweede jaar verschoven, wat we een spijtige zaak vinden. Ook dan blijft het stappenplan voor schrijven geconcentreerd rond het beantwoorden van kernvragen. Meer productieve schrijfoefeningen, vertrekkend vanuit schrijfkaders en met hulplijnen voor revisie van eigen materiaal en dat van medeleerlingen, zijn absoluut nodig om functioneel aan schrijfvaardigheid te werken.

Taalbeschouwing wordt eerder opgevat als traditionele spelling of spraakkunst met vele – soms contextloze – oefeningen, al wordt meestal wel inductief gestart. Woordenschatonderwijs krijgt een plaats, maar er wordt te weinig gefocust op school- en instructietaal. Aan remediëring van achterstanden uit de basisschool wordt weinig gedaan, zeker op het vlak van lees- en schrijfachterstand. Een sterk punt van deze methode is de integratie van vakoverschrijdende doelstellingen uit de domeinen leren leren en sociale vaardigheden.

Didactische aanpak

Zoals hierboven reeds werd toegelicht, vinden we het een gemiste kans dat in *Nedweb* voor geen enkele vaardigheid een handelingsplan wordt uitgeschreven, hoewel strategisch handelen wel impliciet in de methode is ingebouwd. Vooral B-stroomleerlingen hebben nood aan duidelijke structuren, die ook inzetbaar zijn buiten de les Nederlands! Transfer van kennis en vaar-

digheden en leerlinggerichtheid scoren dan weer goed: in de thema's worden de vaardigheden systematisch geïntegreerd, ze zijn beknopt uitgewerkt, afwisselend, stimulerend en aantrekkelijk, wat de motivatie voor de leerling verhoogt.

Aansluitend bij bovenstaande opmerking naar meer structuur voor de B-stroomleerling, dient gezegd dat in de methode een ophijsting van leerdoelen per thema ontbreekt. Toevoegen van een gidsblokje met leerdoelen, leeractiviteiten en planning, zou de leerwinst opmerkelijk kunnen verhogen, aangezien deze doelgroep het best leert in een goed gestructureerd kader. Wat het leren wel ondersteunt, is de geleidelijke opbouw en de duidelijke leerlijn (met uitzondering voor schrijfvaardigheid) in de methode. Leren leren is een centraal gegeven in *Nedweb*.

Gebruiksvriendelijkheid

Het leerlingenboek is gebruiksvriendelijk in de zin dat het taalgebruik op maat is van de B-stroomleerling en dat er een ruim en gevarieerd aanbod is van thema's en oefeningen. De methode is origineel en lichtvoetig met vele creatieve oefeningen, cartoons, strips en veel ruimte voor genietend lezen. De handleiding biedt veel didactische ondersteuning: jaarplanning per taalvaardigheid, ondersteuning bij lesverloop, toetsen met modeloplossingen en uitbreidingsoefeningen in bijlage.

Uiterlijke vormgeving

Positief is de verzorgde en functionele lay-out: vele illustraties, voldoende witruimten, goed leesbaar lettertype, voldoende plaats voor antwoorden... Het contrast qua inzichtelijkheid in de opbouw van de methode tussen de handleiding voor de leraar en het werkboek voor de leerlingen is groot: in de handleiding voor de leraar zijn leerlijnen, op en vooD, organisatie en duur van de les goed

geëxpliciteerd, terwijl in het werkboek van de leerlingen alle zicht op opbouw en doel van de lessen ontbreekt. Duidelijke aanduiding van de kernleerstof in besluiten compenseert dit maar gedeeltelijk. Het audiovisueel materiaal is functioneel en duidelijk. Jammer dat een website ontbreekt, terwijl ook voor deze doelgroep de integratie van ICT de leeromgeving nog krachtiger zou maken.

TOTAAL

Vakinhouden

ToTaal is niet thematisch opgebouwd, maar volgens de verschillende vakonderdelen (luisteren, spreken, lezen en schrijven). Op alle vakinhoudelijke criteria scoort *ToTaal* redelijk zonder opvallende hoogtepunten. De behandeling van de leesvaardigheid

krijgt een goede beoordeling dankzij het brede aanbod van tekstsoorten, de duidelijke opbouw van het stappenplan lezen en het ruime aanbod van fictieteksten, meestal echter zonder creatieve opdrachten. Van kijk-, luister- en spreekvaardigheid komen heel wat facetten niet aan bod: er is onvoldoende aandacht voor doelgericht luisteren en kijken, voor verschillende communicatieve situaties en voor verschillende spreekdoelen. Schrijfvaardigheid doet het dan weer beter door de gerichte aandacht voor het schrijfproces aan de hand van een schrijfplan. Gebruik van schrijfkaders en hulplijnen voor revisie van eigen teksten in plaats van enkele algemene vragen zouden het leerproces zeker versterken.

Er is ruime aandacht voor spraakkunst, maar de aanpak is weinig functioneel. De

spraakkunstoefeningen zijn zelden geïntegreerd in zinvolle contexten, vooral het onderdeel zelfstandig werk vormt een caleidoscoop van zulke losse oefeningen. Woordenschatonderwijs krijgt onvoldoende plaats in de methode, zeker wat de school- en instructietaalwoorden betreft. De opsomming van een vijftigtal van deze instructietaalwoorden (vijftig in twee schooljaren!) in de handleiding is een lapmiddel: hiervan is geen enkele neerslag te vinden in het leerlingenwerkboek. Voor spelling wordt verwezen naar *Foutloos*, waardoor *ToTaal* naar de letter geen totaalpakket is. Van remediëring van leerstofelementen uit de basisschool komt weinig terecht, tenzij de oefeningen op handschrift en kopiërend schrijven. De voor zijn duidelijk verwerkt in de methode, alhoewel sociale vaardigheden in de vorm van samenwerkend leren nog nadrukkelijker een plaats moeten krijgen.

Didactische aanpak

Nu komen we bij het sterkste punt van deze methode: de ondersteuning van het strategisch handelen van de leerlingen. Bij alle vaardigheden worden stappenplannen geleidelijk opgebouwd. Alleen de zelfevaluatie kan gericht in plaats van in algemene vragen zoals 'Heb je het goed gedaan? Wat vind je ervan?' Alternatieve evaluatievormen zoals procesevaluatie aan de hand van een logboek of productevaluatie aan de hand van evaluatiewijzers zijn niet geïntegreerd in het leerlingenwerkboek, wat jammer is gezien het luik 'zelfstandig werk'. Wel bundelt de handleiding voor de leerkracht de zelfevaluatielijsten bij de verschillende vaardigheden, zonder verwijzing of inzet ervan in het werkboek van de leerlingen.

De motivatie van de leerlingen wordt hoog gehouden door de aangepaste en afwisselende tekstkeuze. Hier en daar duikt ervaringsgericht leren op, waar het schoolreglement en het organiseren van een fuif

het vertrekpunt zijn, hoewel we ons afvragen of dat laatste niet wat te hoog gegrepen is. Het aanbod van zelfstandig werk met studieplanner in elk pakket is een goede insteek. De kansen van zelfstandig leren worden echter onvoldoende benut: te weinig taal-taken, te veel losse spraakkunstoefeningen, geen duidelijk zicht op de leerdoelen, geen logboek... Ook bij de spelletjes in elk pakket hebben we vragen over de complexiteit en het tijdsmanagement. Het lijken alleszins meer verkapte oefeningen dan echte spelvormen.

Waar *ToTaal* echt in schittert, is zijn aanpak van het leerproces dat de leerling volgt. Het gidsen met de gekleurde mieren en de belangrijke besluiten in kleur structureren de methode uitstekend voor de doelgroep.

Gebruiksvriendelijkheid

De gebruiksvriendelijkheid van het leerlingwerkbuch scoort nogal laag door de eerder moeilijke instructies met de vele schooltaalwoorden, waardoor de opdrachten niet altijd duidelijk zijn voor de B-stroomleerlingen. De kans om via een aangepaste woordenschatdidactiek het lexicon van de leerlingen te vergroten, wordt niet gegrepen. Het feit dat er niet thematisch

gewerkt wordt, schatten we negatief in: vakoverschrijdend leren en integratie van vaardigheden wordt hierdoor bemoeilijkt.

De handleiding voldoet nipt. Enerzijds zijn de lesteps en achtergrondinformatie beperkt en zijn de enkele synthesesoetsen van bedenkelijk allooi, anderzijds zijn er uitbreidingsoefeningen voor een extra lesuur Nederlands voorzien, modeloplossingen bij de oefeningen en een goed uitgewerkt jaarplan voor *ToTaal 1*. Waarom ontbreekt dit eigenlijk in *ToTaal 2*?

Uiterlijke vormgeving

De overzichtelijke en gekleurde lay-out zorgt ervoor dat de leerlingen snel inzicht krijgen in de opbouw van de methode. In de eerste les van het leerlingboek worden de leerlingen stapsgewijs vertrouwd gemaakt met de structuur van de methode en het gebruik ervan. Per pakket wordt ook in een inhoudstafel een opsomming gemaakt van de opdrachten met de vaardigheid die geoefend wordt. Audiovisueel materiaal is voorhanden in de vorm van een oefen-cd voor de leerling en een cd met luisterfragmenten. Videomateriaal ontbreekt, evenals een website, wat de kracht van de leeromgeving verkleint.

Noten

- 1 *De VON(K)-werkgroep schoolboeken die de methodes voor de B-stroom heeft beoordeeld, bestond uit: Dominike Destrijker, Sabine Elskens, Stefan Meert, Ann Olieslagers, Christof Pironet, Stef Putseys, Vanessa Salvini, Nelly Troch (voorzitter) en Ellen Vandekerckhove.*
- 2 *We hebben ervoor gekozen om voor beide methodes geen aparte screening per leerjaar te maken, maar de methode te beoordelen voor de hele graad. Het leerplan waarop de methode gebaseerd is, is immers een graadsleerplan en de leerlijn in de methode loopt over de twee leerjaren.*

TOTAALPAKKETTEN VOOR

NIEUW NETWERK NEDERLANDS

www.nieuwnetwerk.be

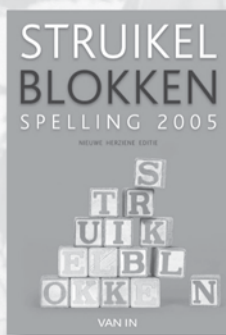

SPELLING

ZO spel je ZOO

Struikelblokken

Spel(l)enderwijs

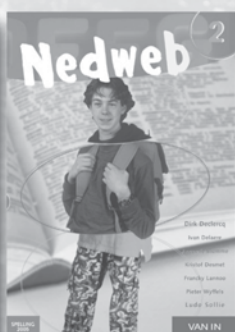
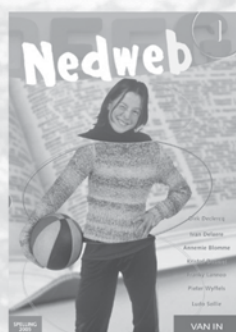

Geïnteresseerd?

Surf naar de methodesites of contacteer onze klantendienst voor een beoordelingsexemplaar op het nummer **03 491 14 80** of via e-mail uitgeverij@vanin.be.

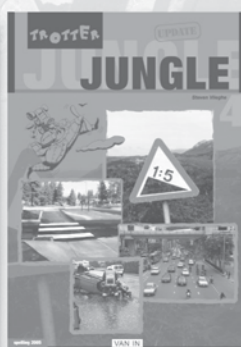
HET VAK NEDERLANDS EN PAV

NEDWEB (BSO)

TROTTER (PAV)

www.pav.be

Uitgeverij Van In nv • Nijverheidsstraat 92/5 • 2160 Wommelgem
tel. 03 491 14 80 • fax 03 491 94 39 • uitgeverij@vanin.be • www.vanin.be

VAN IN